

บทที่ 1

บททั่วไป

การสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม

1.1 ความเป็นมา

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดทำโครงการสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการใช้เวลาของประชากรเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 และได้ทำการสำรวจต่อเนื่องทุก 5 ปี คือในปี พ.ศ. 2528 2533 และ พ.ศ. 2538 ในปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้ทำการสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมขึ้นอีกครั้งหนึ่งนับเป็นการสำรวจครั้งที่ 4 การสำรวจครั้งนี้เน้นเฉพาะเรื่องของ วัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการใช้เวลาของประชากรได้ทำการสำรวจเป็นโครงการแยกต่างหากมาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2544

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานอันเป็นตัวบ่งชี้ภาวะทางสังคมส่วนหนึ่งในทางวัฒนธรรมและสะท้อนให้เห็นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมทำให้สามารถกำหนดนโยบายทางสังคมเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้อย่างถูกต้อง

1.3 ข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสำรวจ คือ

1.3.1 ข้อมูลพื้นฐานทางประชากรของผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา(เน้นเฉพาะผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลามและคริสต์) พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและจำนวนค่าใช้จ่ายของประชากรเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณกุศล

1.3.2 ความเชื่อที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชากรไทย

1.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและแนวทางในการดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย

1.3.4 คุณธรรมพื้นฐานและค่านิยมของวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน

1.4 กลุ่มรวมการสำรวจ

ประชากรที่อยู่กลุ่มรวมของการสำรวจครั้งนี้ได้แก่ บุคคลผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคลทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ

ครัวเรือนที่เข้าข่ายการแจกจ่ายในการสำรวจครั้งนี้ คือ ครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่างซึ่งมีรายชื่อปรากฏในบัญชีรายชื่อครัวเรือนตัวอย่างของการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548

บุคคลที่เข้าข่ายการแจกจ่าย คือ บุคคลผู้อาศัยในครัวเรือนส่วนบุคคลตัวอย่าง

1.5 การดำเนินการสำรวจ

การสำรวจการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2548 จะดำเนินการสำรวจพร้อมกันทั่วประเทศในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2548 พร้อมการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรและใช้ตัวอย่างเดียวกัน ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ประมาณ 7,000 ครัวเรือน โดยพนักงานของสำนักงานสถิติเข้าไปทำการสัมภาษณ์สมาชิกทุกคนในครัวเรือนตัวอย่าง

1.6 คำจำกัดความ

1.6.1 การศึกษา

- ระดับการศึกษาสูงสุดที่เรียนจบหมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับไม่รวมวิชาชีพ ระยะสั้นที่ไม่มีวิชาสามัญสอน เช่น ตัดผม ตัดเสื้อ ซ่อมวิทยุ เป็นต้น
- ไม่เคยเรียน หมายถึง บุคคลที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษานในโรงเรียน หรือไม่เคยได้รับการศึกษา
- ก่อนประถมศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือ ชั้น ม3 เดิม)
- ประถมศึกษา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบัน หรือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือ ชั้น ม3 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
- มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ชั้น 6 ปัจจุบัน มศ3 หรือ ม.6 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
- มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทสามัญศึกษา ตั้งแต่ชั้น ม6 ปัจจุบัน มศ5 หรือ ม8 เดิมขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
- มัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา หรือวิชาชีพที่เรียนต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่าโดยมีหลักสูตรไม่เกิน

ปี หรือประเภทวิชาการศึกษา(การฝึกหัดครู ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ขึ้นไป แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า

- ปวส. ปวท. อนุปริญญา หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาประเภทอาชีวศึกษา หรือวิชาชีพเทคนิคที่เรียนต่อจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยภาคปกติ หลักสูตร 2 ปี แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
- ปริญญาตรี หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาโดยได้รับวุฒิปริญญาตรี แต่ไม่สำเร็จระดับการศึกษาที่สูงกว่า
- สูงกว่าปริญญาตรี หมายถึง บุคคลที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือ ปริญญาเอก
- อื่นๆ หมายถึง อาชีวศึกษาระยะสั้น และบุคคลที่สำเร็จการศึกษาที่ไม่สามารถเทียบชั้น เช่น เรียนทางศาสนาอิสลามในโรงเรียนปอเนาะที่ไม่มีการสอนวิชาสามัญ เป็นต้น

1.6.2 ภาวะการทำงาน

- เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ทำงานเพาะปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ การทำการประมง รวมทั้งผู้ที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนที่มาช่วยทำการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง โดยไม่ได้รับค่าจ้างหรือค่าตอบแทนอย่างอื่นสำหรับงานที่ทำ รวมทั้งผู้ที่รับจ้างทำงานในเรือกสวนไร่นาการเกษตร เช่น รับจ้างกรีดยาง หวานเมล็ดพันธุ์พืช ไล่ปูย เก็บพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น
- รับจ้างทั่วไป/กรรมกร หมายถึง ผู้ที่ทำงานรับจ้างทั่วไปเช่น รับจ้างทำความสะอาดบ้าน ซักผ้า เป็นกรรมกรก่อสร้าง รับจ้างแบกหาม
- นักเรียน/นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนหรือศึกษาอยู่
- แม่บ้าน/ไม่ได้ประกอบอาชีพ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านคอยดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครัวเรือน หรือผู้ที่ไม่ได้ทำงาน
- อื่นๆ (ระบุ) หมายถึง ภาวะการทำงานที่นอกเหนือจากภาวะการทำงานดังกล่าวข้างต้น จะต้องบันทึกมาให้ชัดเจน

1.6.3 ศาสนา¹

หมายถึง คำสั่งสอน ที่มีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ

- 1) กล่าวถึงความเชื่อในอำนาจของสิ่งที่ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตา เช่น

---

¹ มนต์ ทองซัด. 4 ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ โอ เอส พรินติ้ง เฮาส์ 2530

- พุทธศาสนา เชื่อ อำนาจแห่งธรรม
  - คริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม เชื่อ อำนาจแห่งพระเจ้า
- 2) มีหลักศีลธรรม เช่น สอนให้ละชั่ว ทำความดีและทำจิตใจให้บริสุทธิ์เป็นต้น
  - 3) มีจุดหมายสูงสุดในชีวิต เช่น นิพพาน (พุทธศาสนา) และชีวิตนิรันดร (ศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลาม)
  - 4) มีพิธีกรรม เช่น
    - พิธีบรรพชา อุปสมบท รับศีล รับประทาน ฯลฯ ในพุทธศาสนา
    - พิธีรับศีล ถวายบาป ศิลาสมาสนิทธิ และศีลพล่ง ฯลฯ ในคริสต์ศาสนา เป็นต้น
  - 5) มีความเข้มงวดกวดขันในเรื่องความจงรักภักดี

1.6.4 การประกอบกิจทางศาสนา

หมายถึง การปฏิบัติในสิ่งที่ยึดถือที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาใดศาสนาหนึ่ง มีการแสดงออกในรูปแบบพิธีกรรม เช่น การสักการะบูชา สวดมนต์ ถวายทานอธิษฐาน นมัสการพระเจ้าเป็นต้น ในศาสนาที่ตนนับถือ การตักบาตร การทำบุญเลี้ยงพระ เป็นต้น

1.6.5 การสวดมนต์

เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นส่วนประกอบของศาสนากิจ เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ผลของการสวดมนต์จะทำให้ผู้สวดมนต์รู้สึกสงบเป็นสุข และรู้สึกสบายใจ

1.6.6 การตักบาตร

หมายถึงการนำอาหาร สิ่งของและหรือปัจจัย ไปถวายพระในขณะที่พระออกบิณฑบาตร รวมถึงการนำอาหารไปตักบาตรที่วัด การถวายอาหารในวันพระ เพื่อเป็นการช่วยสืบต่ออายุพระศาสนา (เพราะพระภิกษุ สามเณร เป็นผู้สละโลกมิได้ประกอบอาชีพ ทำหน้าที่ศึกษาหลักธรรมคำสอน ปฏิบัติตามคำสอน แล้วแนะนำสั่งสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ถือได้ว่าเป็นผู้ดำรงพระศาสนาและชำระล้างความตระหนี่ที่มีอยู่ในจิตใจของตน ทำให้จิตเข้มแข็ง สดใส และบริสุทธิ์)

1.6.7 ถวายสังฆทาน

หมายถึง การนำอาหาร สิ่งของและหรือปัจจัยไปถวายแก่สงฆ์ โดยถวายเป็นกลาง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง การให้โดยไม่เจาะจงผู้รับนี้ถือว่าได้บุญกุศลมากกว่าการให้ที่เจาะจงผู้รับ

1.6.8 รักษาศีล

ศีล หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดแนวทางปฏิบัติทางกายและวาจา เพื่อให้ผู้ถือปฏิบัติประสบกับความสุข ความสงบในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ศีล 5 ศีล 8

1.6.9 ทำสมาธิ

หมายถึง การทำจิตใจให้สงบแน่วแน่อยู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความสงบ

1.6.10 ฟังเทศน์ ฟังธรรม ดูรายการธรรมะ

การเทศน์ ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะถ่ายทอดหลักคำสอนของพุทธศาสนาไปสู่พุทธศาสนิกชน ให้ปฏิบัติตามคำสอนนั้น ๆ ผู้ทำหน้าที่นี้คือ พระสงฆ์

การฟังเทศน์ ฟังธรรม/ดูรายการธรรมะ ในที่นี้ ให้หมายรวมถึงการรับฟังการแสดงธรรม (หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การตอบปัญหา การปาฐกถา รวมถึงการฟังเทศน์ สนทนาธรรม โดยใช้สื่อต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ การฉายสไลด์ ภาพยนตร์ เทป แถบบันทึกภาพ ฯลฯ โดยพระสงฆ์ หรือผู้รู้ก็ได้

1.6.11 หนังสือธรรมะ

หมายถึง สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ โดยมีความมุ่งหวังเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของพุทธศาสนา การศึกษาศาสนาไม่ว่าศาสนาใดก็ตาม หากเข้าไม่ถึงหลักธรรมหรือเข้าใจผิดๆ แล้วก็นับว่ายังไม่เข้าถึงหัวใจของศาสนาอย่างแท้จริง หลักธรรมคำสอนก็คือหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หรือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น หนังสือธรรมเทศนา ปาฐกถาธรรม หนังสือพระปริยัติธรรม หรือหนังสือหลักสูตรนักธรรม หนังสือนวนิยายอิงธรรม นวนิยายอิงพระพุทธประวัติ และประวัติของภิกษุสงฆ์ต่าง ๆ

1.6.12 การทำละหมาด

หมายถึง การขอพรต่อพระอัลเลาะห์เจ้า เป็นการปฏิบัติเจริญรอยตามพระนะบี มะหะหมัด ที่ทรงถือเรื่องการสวดมนต์เป็นกิจวัตรสำคัญที่สุดเป็นหนทางไปสู่สวรรค์(การเข้าเฝ้าพระเจ้า) มุสลิมทั้งชายและหญิงที่บรรลุนิติภาวะทางร่างกาย(บรรลุนิติภาวะ) คืออย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวแล้วจะต้องสวดมนต์ทุกวันๆ ละ 5 ครั้ง ในเวลาต่างๆ

1.6.13 การทำพิธีฮัจย์

หมายถึง การเดินทางไปประกอบกิจของมุสลิม ณ สถานที่และหั้นครเมกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต การเดินทางไปเพื่อพิธีนี้เรียกว่า ไปฮัจยี (Haji)

คุณสมบัติของมุสลิมที่จะไปประกอบพิธีฮัจย์ มีดังนี้

1. มีจิตศรัทธาอย่างแท้จริง (ไม่ไปเพื่อหวังสิ่งตอบแทนหรืออวดความมั่งมี)
2. เป็นผู้มีสุขภาพและสติปัญญาสมบูรณ์
3. มีทรัพย์สินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในการเดินทาง โดยไม่ต้องเป็นหนี้และไม่เป็น

ภาระแก่ผู้รับผิดชอบ

4. จัดการเรื่องทรัพย์สินและครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังเป็นที่เรียบร้อย
5. ประกอบพิธีละหมาด ถือศีลอด และบริจาคซะกาตครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว
6. เส้นทางที่จะไปประกอบพิธีปลอดภัย

1.6.14 การสวดภาวนา

หมายถึง การระลึกถึงศาสนา การสวดเพื่อเป็นกำลังใจเป็นที่พึ่งพิง การอ่อนน้อม การอธิษฐาน ทางศาสนาคริสต์

1.6.15 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจการศาสนา

หมายถึง จำนวนเงินที่ใช้จ่ายหรือบริจาคเพื่อกิจการศาสนาโดยตรง และเพื่อผลประโยชน์ทางศาสนกิจ ศาสนสถานและศาสนสมบัติ เช่น ค่าเครื่องบูชาดอกไม้ ธูป เทียน เครื่องเซ่นไหว้ ฯลฯ ค่าใช้จ่ายถวายภัตตาหารพระ ค่าใช้จ่ายในการทำบุญเรื่องต่างๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งานทำบุญวันเกิด ฯลฯ ติดกัมภ์เทศน์ เงินบริจาคสร้างวัด เงินบริจาคสร้างพระ เงินบริจาคทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เงินบริจาคให้มูลนิธิทางศาสนา การบริจาคซะกาตของศาสนาอิสลาม เป็นต้น

1.6.16 เงินบริจาคเพื่อสาธารณกุศล

หมายถึง จำนวนเงินที่บริจาคเป็นสาธารณกุศล ซึ่งอาจมีพื้นฐานจากศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือ เกี่ยวกับการบริจาคทาน แต่ผลที่ได้รับโดยตรงคือ ประโยชน์ของสาธารณชน เช่น เงินบริจาค มูลนิธิต่างๆ (กาชาด สายใจไทย ปอเต็กตึ๊ง ฯลฯ) เงินบริจาคเพื่อสร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างถนน สร้างสะพาน ฯลฯ

1.6.17 ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วหมายความว่า

ทำดี แล้วเราจะได้ดีสิ่งดีๆ กลับมา

สิ่งที่ดี อาจไม่ใช่ทรัพย์สินเงินทอง ความร่ำรวยหรูหรา แต่หมายถึงการอยู่อย่าง
เป็นสุขใจ การอยู่อย่างเข้าใจชีวิต อยู่อย่างรู้จักปล่อยวาง อยู่อย่างไม่
เบียดเบียนทำร้ายใครนั่นเอง

สิ่งชั่วร้าย คือการที่เขาอยู่อย่างไม่เป็นสุข เคียดแค้นร้อนใจตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต
หรือรวมไปถึงการติดคุกติดตาราง

1.6.18 ตายแล้วเกิดใหม่(การเวียนว่าย ตายเกิด หรือ สังสารวัฏ)

พระพุทธศาสนาให้ความรู้ว่า มนุษย์ตายแล้วย่อมเกิดอีกและเกิดอยู่ร่ำไปไม่มีที่
สิ้นสุดตราบที่ยังมีกิเลสอยู่ กิเลสตัวสำคัญให้เกิดอยู่ร่ำไปคือตัณหา ซึ่งคือความรัก ความอยากต่าง ๆ
รวมไปถึง ความรักชีวิตและความอยากให้ชีวิตมีอยู่ตลอดไป

ข้อดีของความรู้เรื่องสังสารวัฏ

1. ทำให้เห็นความไม่จริงยั่งยืนของชีวิตทั้งของตนและของคนอื่น
2. ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนชาติเหมือนเปลี่ยนที่อยู่
3. ทำให้มีความหวังในการพัฒนาชีวิตให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ด้วยคุณธรรม

ทำให้ความหวังสำหรับผู้ต้องการพบกันในชาติต่อไป ๆ เพราะเห็นว่า ชีวิตไม่ขาด
สูญมีการสืบต่อ

1.6.19 นรก สวรรค์

เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกันว่าเมื่อมีการเวียนว่ายตายเกิด ก็ต้องมีภพภูมิรองรับ

นรก คือ สถานที่รองรับคนทำความชั่ว

สวรรค์ คือ สถานที่รองรับคนที่ทำความดี

1.6.20 กรรมมีจริง

กรรมมีจริง เพื่อบอกให้รู้ว่าชีวิตนี้เป็นไปต่างๆ นั้นเพราะกรรม

ในพระไตรปิฎกมีพระพุทธพจน์ที่เกี่ยวกับกรรมไว้ว่า

1. กรรม คือ การกระทำที่เกิดจากเจตนา(ความคิด) – ต้องการบอกให้รู้ว่า กายกรรม และวจีกรรมทั้งดีและไม่ดี เกิดมาจากมโนกรรมเป็นพื้นฐาน

2. กรรม คือ สมบัติติดตัวมีอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์เกิด ตัวพระพุทธดำรัสที่ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตัว มีกรรมเป็นผู้ให้กำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ทำกรรมใดไว้ดีหรือชั่วก็ตาม ย่อมจะต้องได้รับผลของกรรมนั้น”

3. กรรม คือ ผู้จัดสรรสัตว์ให้ดีและเลว ดังพระพุทธดำรัสที่ว่า ”กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เป็นต่าง ๆ กัน คือเลวและประณีต”

1.6.21 ความกตัญญูกตเวที

คือ ผู้รู้อุปการะคุณที่บุคคลอื่นได้กระทำแก่ตนและตอบแทน รู้คุณค่าการกระทำดีของผู้อื่นและแสดงออกเพื่อบูชาความดีนั้นเพื่อสนองคุณท่าน

1.6.22 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

หมายถึง ความมีน้ำใจต่อผู้อื่น มีการอุหนุนเจือจานให้ประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยความโอบอ้อมอารี และช่วยเหลือเกื้อกูลแสดงน้ำใจไมตรีอันดีต่อกัน

1.6.23 การยอมรับผิด

หมายถึง การรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ มีความกล้า ความจริงใจที่จะรับผิดชอบ คือ รับความผิดที่เกิดจากการกระทำของตน

1.6.24 ความซื่อสัตย์ สุจริต

มีความหมายว่า ความประพฤติดีประพฤติดชอบ ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและหลอกลวง

1.6.25 ความมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย

หมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียมอันดีงาม เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนเองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามของสังคม

1.6.26 ความขยันหมั่นเพียร

หมายถึง การประกอบกิจการสิ่งใดด้วยความพยายาม บากบั่น กล้าแข็ง อดทน เอา
ธุระ ไม่ท้อถอย พยายามจนสำเร็จ ปฏิบัติหน้าที่ทางการเรียน การทำงาน หรือกระทำสิ่งใดหรือ
ประพฤติกด้วยความพากเพียรเป็นปกติสม่ำเสมอ และทำงานอย่างเข้มแข็งไม่ปล่อยปละละเลย

1.6.27 ความอดทนอดกลั้น

หมายถึงความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พอใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ใน
อำนาจเหตุผลและแนวทางความประพฤติ ความอดทนได้ ตั้งหน้าทำหน้าที่ทางการเรียน การทำงาน
ด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งอดทน ไม่หวั่นไหว มั่นคงในจุดหมายไม่ท้อถอย เมื่อมีความตั้งมั่น
ความอดทนแล้วจะเกิดกำลังใจอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ

1.6.28 ความเมตตา กรุณา

หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดีและความสงสาร อยากช่วยเหลือปลดปล่อยทุกข์

1.6.29 วัฒนธรรม

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญออก
งามในวิถีชีวิตของส่วนรวม เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้

วัฒนธรรม คือความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการของมนุษย์ เป็น
ส่วนรวมที่เป็นรูปแบบเหมือนกัน แสดงให้ปรากฏในรูปของภาษา ศิลปะ วรรณกรรม ความเชื่อ
ขนบธรรมเนียม ขนบประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือ มรดกทางสังคมที่สังคมยอมรับและสะสมไว้แล้วถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป
วัฒนธรรมตามความหมายทางสังคมวิทยามีจุดเด่นๆ ดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมเป็นแบบฉบับในการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม
2. วัฒนธรรมเป็นลักษณะในการดำรงชีวิตของแต่ละสังคม
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นระเบียบ เรียบร้อยและความเจริญรุ่งเรือง
4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงศีลธรรมอันดีงามและความก้าวหน้าของมนุษย์

---

² พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์